

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 67

Eylül 2019

Editörler: Meral Sözen, Burak Sarı.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden.....	3
EĞİTİMDE AYRIMCILIK.....	5
ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞME PERSPEKTİFİNDEN.....	14
HÂKİMLİK MESLEĞİ VE ENGELLİ HÂKİMLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	14
Kafes ve Parmaklıklar	17
DEVE TABANLARININ TEMSİLİ	22
BİR KÖR, BİR REFAKATÇİ, BİR DE HOLLANDA	25
KULLANIŞLI BİR PARATONER OLARAK VİCDAN	30
USLU BİR ÇOCUK OLSANIZ DA ŞİRİNLERİ GÖREMEYEBİLİRSİNİZ	32
3 B'NİN 4'ÜNCÜSÜ BİSİKLET	34
SAKATLIKTAN DAHA FAZLASI	36
KÖRLÜĞE, AŞKA VE GÜZELLİĞE!.....	38

Editörden

Merhaba Değerli okurlar

Barışa övgüler düzdüğümüz, 6-7 Eylül gibi 11 Eylül, 12 Eylül gibi hatırlamanın kimi zaman insanlığımızdan utandırıp geleceğe umudumuzu zedelediği ama bir o kadar da barışı anmak gibi olumlu dilekleri yeşerten olayların yaşandığı Eylül ayından selamlıyoruz sizleri.

Aynı zamanda bu ay okulların açıldığı, birçok öğrencinin heyecan duyarken engelli çocuklar ve ailelerinin zihnini endişe ve soruların işgal ettiği bir zaman dilimi. Alan tecrübeleri ve mevzuatla temellendirilmiş yazılarıyla Sevgi Mart ve Canan Çam Yücel eğitim hakkını tartışıyor.

Çeşitli zamanlarda erişmek istediğimiz yer ve hizmetlere anahtar görevi gören yasalar, ortada hakları garanti altına alan çağının en güzel uluslararası sözleşmesi de olsa bizi emek ve umutlarımızla kapıdan da kovabiliyor. Bu durumu Körlerin hakimlik mesleğine alınmaması meselesi üzerinden Sabit Kılıç irdeledi.

“Yasaların hem bu kadar yol açıcı hem de bu kadar engel oluşu nasıl mümkün?” dersiniz, cevabı Engin Yılmaz'dan okuyalım.

Yasalarla bir dargın bir barışık halimiz bir yanda paradokslar yaratırken, bir de üzerine söz söylenecek hakları belirlenenlerin gerçek hayattaki temsilleri sorunsalı karşımıza çıkıyor. Bahar Yavuz içermecilik bağlamında temsil sorununu yazdı.

Temsilini mümkün kılmak için uğraşan bireylerin en temel kaygıları da ötekileştirmenin bir aracı olarak kullanılabilirliği diğer yandan. Profesyonel bir kişisel asistanla örneğin kaliteli bir ilk yurtdışı deneyimi yaşama fırsatına sahip olabilecekken, heyecanla gittiği yerden olumsuz duygu ve deneyimlerle geri dönmesine neden olan refakatçi tecrübesini Ümmü Seyrek, bir anekdot olarak paylaşıyor.

Tüm yaşanan hak ihlalleri, bir türlü ileriye gidemeyişler, neyi sorgulayacağımıza karar veremeyişlerimiz, havada kalan aksiyonlar hep vicdana bağlayıp düşünme ehliyetimizi kiralamaktan oluyor dersiniz, yalnız değilsiniz. Burak Sarı argümanınızı güçlü kalemiyle destekliyor.

O insanların arasında oyunun kurallarına ne denli uyarsanız uyun, asla mutlak takdire ulaşamazsınız. Mihri İlke Çeperli, işte bu ulaşamama halinin peşinde.

Öyle bir hal ki yaşananlardan yeni çıkarımlar yaparak her kimliğin kendini istediği alanda var edememesi, en temel zevklerle hayatı güzelleştirmek dahi bazen

beklendiği kadar kolay olamıyor. Habil Bozkurt bunun bir örneğini, bisiklet tecrübesini anlatıyor.

Ne var ki hayatımızın büyük bir kısmını tüm bu mücadeleler oluştursa da, kendimize bile hatırlatmamız gereken tek kimliğimizin sakatlık olmadığı, birçok özellikle biricik kendimizi var ettiğimiz gerçeği. Sakat bir aktivist olarak Beyza Ünal daha fazlası demek olduğunu yazdı.

Öyle ki, biz aşkı zevkle yaşayan insanlarız. Aşk, göze indirgenip araştırılsa, kavramsallaştırılsa, etiketlense de tüm duylulara hitap eden bir etki yaratır. Meral Sözen en insani hali, aşkı damlatıp yaydı bu ay kaleminden.

Belki dünyanın en vazgeçilmez duygusu aşk, bir gün tüm ötekilerin normallerce kucaklanmasını ve tanınmasını sağlayacak. Aşkla ve insanca kalın. Bu ay bizden bu kadar.

6. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali için hazırlamış olduğumuz anketimize ve Deneyim Paylaşımı Yarışma koşullarına aşağıdaki bağlantılardan ulaşabilirsiniz.

<https://www.engelsizerisim.com/detay/eeeh-dergi-ozel-sayi-icerigini-okuyuculari-belirliyor/>

https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/78/deneyim_paylasimi_yarismasi_basvuru_kosullari

EĞİTİMDE AYRIMCILIK

Canan Çam Yücel-Sevgi Mart

canancam@gmail.com,

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Merhaba değerli okurlar,

Gün geçmiyor ki ülkemizde bir engelli ayrımcılığı yaşanmasın. İşte bu ayki yazının çıkış noktası da yine bir engelli ayrımcılığı, bu seferki ayrımcılık alanı ise engelli çocukların eğitimden dışlanması. Engelli Çocuk Hakları ECHA üyesi ve SAHİMSEN Engelliler Komisyon Başkanı Ayşe Sarı'dan gelen bir paylaşım bizi bu alanda yazmaya teşvik etti. Ayşe Sarı yaptığı bu paylaşımında "Engelli Çocuklar Eğitimden Dışlanmaya Devam Ediyor." başlığını kullanıyor ve paylaşımını; Engelli Çocuk Hakları Ağı (ECHA), Türkiye Engelliler Meclisi-tüm İl Engelliler Meclisi üyeleri ve tüm engelli örgütlerinin dikkatine sunuyor. Paylaşımında herhangi bir değişiklik yapmadan aynen aktarıyorum:

"Çok yakında okullar açılıyor. Okula kayıtlarda ve sonrasında çocuklarımızın ayrımcılığa uğraması olası... Aylar öncesinden bana ulaşanlar ve bugünden sonra daha da artacak. Tüm Türkiye'den ihbar alıyorum. Okul idaresinin çocuğu istememesi, RAM'ın kaynaştırma kararına rağmen çocukların reddedilmesi, otizmlili, down sendromlu, işitme engelli çocuklara, "Çocuğunuz hasta; alamam" demeler, "Bu çocuklar sorunlu" demeler, sadece engellilerin gittiği okullara, sınıflara yönlendirmeler... "Veliler senin çocuğunu istemez, velileri karşıma alamam." söylemleri... RAM'lar ailelere yol göstermiyor, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri çocuğu istemeyen okul idaresini korumakla yetiniyor, çocuğu başka başka okullara gönderiyor. Bu yetkililerden biri de çıkıp, "Ne demek bu çocuğu almam" diyerek, okula gereken yanıtı vermiyor. Aile, sorunlarla yalnız bırakılıyor. Okulların açılmasına 2 hafta var ve hangi okula kayıt olacağını bilmeyen çocuklar var. Sürekli bir git gel... Bugün değil, haftaya gel demeler... Erişebilir servis sağlanmıyor, sınıflar üst katlarda, çözüm yok. Çocuklarımız ayrımcılık ile karşı karşıya... Aileler haklarını bilmiyor. Çocuğunu okula almayan müdüre, yalvaran ailelerimiz var, çaresizlikten... İlçer acısı durum.

Benim, tek başıma her başvurunun gereğini yapmam mümkün değil. RAM ile okul yönetimi ile gereğinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile Bakanlıkla görüşmek, aileye doğru başvuru için nasıl dilekçe yazılması gerektiğini anlatmak, onları güçlendirmek

zorundayız. EÇHA üyesi örgütlere sesleniyorum... Üye olmayan diğer örgütlere sesleniyorum. Burada bizlere çok iş düşüyor. Hak ihlali bildirimlerinde, aile hangi ilde ise o aileyi sizlere yönlendirmek isterim. Eğer bu çağrıya EVET diyorsanız, lütfen bildirim yapınız. Acilen İstanbul'da otizmlili bir çocuğumuz ve annesi destek bekliyor. Çok çaresiz durumdadır. Çok acil...”

Ayşe Sarı, tüm engelli örgütlerine yaptığı çağrı ile ülkemizin kaynaştırma eğitiminde nerede olduğunu gözler önüne seriyor. Her yıl okul kayıtlarının başladığı dönemde bu tür ayrımcılık olayları sıklıkla yaşanıyor. Aileler, çocuklarını evlerinin yakınındaki bir okula göndermek istiyor, çocuklarının ayrıştırılmış ortamlarda eğitim almasını istemiyor, çocuklarının yaşlılarıyla birlikte erişilebilir eğitim ortamlarında eğitimlerine devam etmesini istiyor. Ancak bu süreç, o kadar da kolay gerçekleşmiyor. Aileler, çocuklarının özel durumlarını ve özel gereksinimlerini anlatmak amacıyla aylar öncesinden okulun yolunu tutup idareyle görüşmek için okula gidip geliyor, bu gidişlerin sayısı belli olmuyor, Eğer okul idaresi çocuğu okulda istemezse, idareyi ikna çabaları başlıyor. Okul idaresi ikna olursa, bu sefer de engelli çocuğu sınıfa gönüllü olarak kabul etmek isteyen sınıf öğretmeni arama çabasına giriliyor. Öğretmenlerle görüşülüyor, gönüllülük esası aranıyor, öğretmen de kabul ederse, çocuğun okula kaydı yapılıyor. Bir de idare kesinlikle engelli çocuğun kaydını yapmak istemezse ve aile de duygusal olarak yeterince güçlü değilse, başka okul bakmak zorunda kalınıyor.

Özellikle anasınıfına veya birinci sınıfa başlayacak olan engelli çocukların aileleri için okula kayıt dönemi çok sancılı geçiyor. Normal gelişim gösteren bir çocuğun ailesi için anasınıfına ve ilkokula çocuğunu kaydettirmek çok heyecanlı ve mutluluk verici bir süreç iken, engelli çocuk ailesi için bu dönem çok kaygılı ve stresli geçiyor. Anne-baba için en değerli varlık olan ve gözünden sakındığı çocuğu, daha eğitim hayatının en başında dışlanmış, ötekileştirilmiş oluyor. Burada ailelerin en temel sorunu, “eğitim hakkı, eğitimde fırsat eşitliği, kaynaştırma yoluyla eğitim ilkeleri, kapsayıcılık” gibi kavramlara çok hakim olmamaları ve bu kavramların neye karşılık geldiğini bilmemeleri oluyor. Aileler, süreçte çok yalnız bırakılıyor, sorunlarla baş etmede, problem çözmede yeterince donatılmıyor. Tabii eğitim alanında çalışan ve bu anlamda aileleri elinden geldiğince destekleyen sivil toplum örgütlerini asla yok saymamak gerekir. Ancak bu tür çalışmaların daha da arttırılarak daha kapsamlı yapılması gerekmektedir. Bu alanda ailelere profesyonel olarak danışmanlık verecek nitelikli kişi ve kurumların arttırılmasına çalışılmalıdır. Aileler ile okul idaresi veya öğretmenler karşı karşıya getirilmemelidir. Bu anlamda Rehberlik Araştırma

Merkezleri'ne (RAM), büyük görevler düşmektedir. Engelli çocuğu, kaynaştırma yoluyla eğitim alması konusunda yönlendirirken, aile ile okul arasında köprü niteliğinde olmalı ve okul ile aile arasında doğru bir iletişim kurulması için çaba göstermelidir. Çünkü çocuk, okula kaydı yapılacak özne konumundadır, çocuk ve engeli üzerinden bir tartışma yürüterek, çocuk nesne konumuna getirilmemelidir. Her çocuğun, farklılığı veya özel gereksinimi ne olursa olsun, akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamında eğitim alma hakkı vardır.

Gelin şimdi de, özel gereksinimli çocukların, farklılıkları gözetilerek hazırlanmış eğitim ortamlarında akranlarıyla birlikte eğitim almaları anlamına gelen kaynaştırma eğitimine biraz da ülkemizdeki yönetmelikler açısından bakalım:

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun "Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri" başlığı altındaki 4. maddesinde " Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz." ifadesi yer almaktadır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar ve Kısaltmalar" başlığı altındaki 4. maddesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları;"Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim" olarak tanımlanmıştır. Yine aynı yönetmeliğin Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim" başlığı altındaki 22. maddesinde; "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilirler." ifadeleri yer almaktadır.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan Hazırlık Programı'nda; "Özel eğitim; herkese fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması devletlerin sorumluluk alanlarından biri olduğu için, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarının diğer bireyler gibi karşılanmasını hedefler." maddesi yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın kaynaştırma eğitim ile ilgili kanun, yönetmelik ve stratejik planında yer alan maddeler de dikkatle incelendiğinde, herkesin eğitim alma

hakkına sahip olduğu, eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin benimsenmesi gerektiği, özel gereksinimli bireylerin bireysel farklılıklarının gözetilerek uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasının önemine vurgu yapıldığı görölmektedir. Peki, kanun ve yönetmeliklerle yapılan düzenlemelerin, uygulanmasında bu kadar çok aksaklık yaşanmasının temel sebepleri ne olabilir? Engelli çocukların eğitim hakkı, idarecilerin, sınıf öğretmenlerinin, okuldaki diğer velilerin inisiyatifine bırakılmamalıdır. Kişilerin bireysel tercihleri değil, çocuğun eğitim hakkı gözetilmelidir. Okul idaresi, öğretmenler, okul personeli, okuldaki diğer veliler ve çocuklar, kaynaştırma sürecinde en önemli paydaşlardır. Tüm bu paydaşların, özel gereksinimli çocukların eğitim hakkından en üst düzeyde faydalanabilmeleri için süreçte aktif rol alması gerekir. Başlangıçta olumsuz başlayan bir eğitim sürecinin sağlıklı devam etmesi beklenemez. Bu nedenle, kanun ve yönetmeliklerde yer alan maddelerin uygulanabilir bir nitelik kazanması, bunun için mevzuat ile uygulamalar arasındaki boşluğun mümkün olduğunca azaltılması gerekmektedir. Engelli çocukların sadece okula kayıtlarının yapılması da çözüm değildir. Çocukların kendi potansiyellerini ortaya çıkarabilecekleri eğitim programları ve eğitim ortamları hazırlanmalı, okullar evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenmeli, “herkes için eğitim” ilkesi içselleştirilmeli ve engelli çocuklara da akranlarıyla birlikte hem akademik anlamda hem de sosyal-kültürel faaliyetler bakımından kendilerini gerçekleştirebilecekleri yaşantılar sağlanmalıdır. Eğer tüm bunlar gerçekleşirse, eğitimde kapsayıcılık sağlanmış olacaktır.

Ben, uzun yıllar, kaynaştırma ortamlarında eğitim hayatlarını sürdüren çocuklarla çalışmış bir eğitimci olarak, kaynaştırma sürecini, ailelerin karşılaştığı güçlükleri ve yaşadığı durumları, eğitsel açıdan bakarak sizlere aktarmaya çalıştım. Ancak bir de kaynaştırma sürecine hukuki boyuttan bakılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. İnsan haklarından biri olan eğitim hakkının korunmasının ve eğitimden dışlanmaların önüne geçilmesinin en önemli koşullarından birinin, hakların çok iyi bilinmesi ve savunulması olduğuna inanıyorum. Bu nedenle, yazıyı tamamlama işini hem hukuki bilgisi hem de kalemi sağlam olan arkadaşım Sevgi Mart’a bırakıyorum.

Hukuki Bakış

İç hukukumuz açısından mevzuat hiyerarşimizin en tepesinde yer alan 1982 Anayasası'nın 10. maddesinde, Kanun Önünde Eşitlik ilkesi düzenlenmiş ve hiç

kimsenin, hiçbir özelliğinden dolayı farklı muameleye tabi tutulamayacağı ve devlet organları ve kurumlarının da bireylere eşit davranmak zorunda oldukları, emredici biçimde hüküm altına alınmıştır. Biliyoruzki eşitlik, hem Evrensel Hukuk İlkelerinin başında gelir hem de gerek uluslararası gerekse ulusal mevzuatımızda geniş biçimde yer bulmuştur. Zira insanlar, sadece insan olmaları sebebiyle eşittirler ve insan olmaları sebebiyle sahip oldukları tüm hakları kullanma, ayrıca, yasalarla tanınan yetkilerden yararlanma hakkına sahiptirler. Eğitim hakkı da tartışmasız Evrensel bir İnsan Hakkıdır. Bu durumda, bireyin eğitim hakkının kısıtlanması, yine bu hakkın farklı yerlerde ve farklı yöntemlerde kullanılmaya zorlanması öncelikle eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

Anayasamızın 5. maddesinde, Devlet tarafından, bireylerin temel hak ve hürriyetlerini kullanırken karşılaşmış oldukları engellerin kaldırılacağı ve bunun için gerekli tedbirlerin alınacağı düzenlenmiştir.

Yine 1982 Anayasası'nın Sosyal ve Ekonomik Hakları düzenleyen 3. bölümünde yer alan 42. maddesi ile eğitim ve öğretim hakkı düzenlenmiş ve hiç kimsenin eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu madde de eğitim hem bir hak hem de bir ödev olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, yine eğitim hakkı, sosyal ve ekonomik haklar arasında yer almaktadır. Bu ise Devletin, vatandaşların bu haklarını kullanabilmeleri için, olumlu bir başka deyişle, hakkın kullanımı için gerekli tedbirleri içeren davranışta bulunmasını zorunlu kılan hak anlamına gelmektedir.

Yukarıda özetlemeye çalıştığım Anayasa maddelerinden de anlayacağımız gibi, kaynaştırma yoluyla eğitime karşı çıkanlar, engelli çocuğu okula kaydetmeyen ya da bu çocuğu sınıfında istemeyen yönetici ve öğretmenler, öncelikle Anayasa'ya aykırı hareket etmiş olmaktadır. Zira eğitim, hem bir hak ve hem de bir ödevdir. Ayrıca, herkes kanun ve tüm Devlet kurumları önünde eşittir ve son olarak, eğitim hakkı açısından, herkes sağ ve tam doğmakla birey olarak kabul edilir. Bu noktada, herhangi bir eğitim kurumuna başvuran bir öğrencinin, Anayasa'nın emredici hükümleri karşısında hiçbir bahaneyle geri çevrilmesi söz konusu olamayacaktır.

1982 Anayasası ile usulüne uygun biçimde yürürlüğe konulmuş Uluslararası Sözleşmelerin Kanun hükmünde olduğu düzenlenmiştir. Hatta bu sözleşmelere aykırı kanun çıkarılmayacağı düşünüldüğünde, söz konusu Sözleşmelerle getirilen hükümlerin, kanunların da üstünde olduğu kabul edilebilir. Kaynaştırma yoluyla eğitime

karşı çıkan ve bunu kabul etmeyen eğitimcilerimiz, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere de aykırı hareket etmektedir. Zira aşağıda kısaca ilgili maddelerinden söz edeceğim sözleşmelerde, eğitimde fırsat eşitliği ve her bireyin eğitim hakkına ulaşımının sağlanması, taraf devletlerin temel yükümlülükleri olarak tanımlanmıştır.

30.03.2007 tarihinde Türkiye tarafından imzalanan ve böylece, ülkemiz hukuk sisteminde kanun hatta kanundan da üste bir yer bulan Engelli Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 24. maddesinde, "Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır.

1. Fırsat eşitliği temelli, ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması, eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde yapılması her seviyede engellileri içine alması ömür boyu öğrenim imkânı sağlaması. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır..."

"Taraf Devletler engellilerin genel, yüksek okul eğitimine, mesleki eğitime, erişkin eğitime ve ömür boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişimini sağlar.

Taraf Devletler bu amaçla engellilerin ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasını temin eder.”

Türkiye'nin de taraf olduğu ve böylece getirmiş olduğu yükümlülükleri gerçekleştirmek zorunda bulunduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 24. maddesinde, kaynaştırma yoluyla eğitimin nnn açılmış olduğu grlmektedir. Zira madde metninde, engelli bireylerin eğitime ulaşmasının nnn kapatılamayacağı, engelli bireyin bireysel ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerle, tüm eğitim kurumlarının engellilere uygun hale getirilmesi gerektiği açık ve emredici biçimde düzenlenmiştir. Elbette buradaki makul düzenlemeden kasıt, engelli çocuğun başvurusunun reddedilmesi ya da o çocuğun, diğer engellilerle birlikte ayrı bir sınıfa yerleştirilerek, yaşıtlarından tecrit edilmesi değildir. Engelli ocuğun eğitim hakkına ulaşımının tam ve eksiksiz sağlanması için, yaşıtları ile birlikte eğitim alabileceği erişilebilir sınıfların düzenlenmesi, gerek fiziksel gerekse psikolojik vre koşullarında tam erişilebilirliğin sağlanmasıdır.

02.09.1990 tarihinde yürürlüğe giren ve aralarında Türkiye'nin de olduğu 197 ülke tarafından onaylanmış bulunan Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28. maddesinde “Taraf Devletler, ocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temelinde gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:

İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;

Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve ğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;

Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek ğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;

Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;” hükmü yer almaktadır.

Grldğu gibi, bu sözleşme ile de vurgulanan özellikle fırsat eşitliği ve sunulan imkânlardan herkesin eşit biçimde yararlanabilmesi için gerekli tüm tedbirlerin alınması noktasında taraf Devletlerin yükümlü oldukları hususudur. Elbette, Türkiye'de bu Sözleşmeyi imzalamış bulunduğundan, devlet tarafından sunulan tüm imknlara, her çocuğun erişebilmesi için gerekli her türlü tedbiri almak ve eğitim alanında hiçbir

ayırıcı müdahaleye izin vermemek durumundadır. Bu yükümlülük, hem Uluslararası hem de ulusal mevzuatımızdan kaynaklanmaktadır.

Yukarıda özetlemeye çalıştığım Uluslararası Sözleşmeler yanında, ülkemizde Milli Eğitim Temel Kanunu, Engelliler Hakkında Kanun ve ilgili yönetmeliklerde de Devletin, engelli öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yapacağı ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak, herkesin eğitim hakkına tam ve eksiksiz ulaşımını sağlayacağı yönünde hükümler içermektedir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, her çocuğun birey olarak kabul edilmesi ve ihtiyaç duyduğu erişilebilirlik koşulları tam anlamıyla yerine getirilerek, dilediği yerde eğitim alabilmesinin sağlanması için mücadele edilmesi gerekmektedir. Yapılan başvuruların okul idaresi tarafından kabul edilmemesi halinde, ailelere tavsiyem, kabul edilmeme gerekçelerini de içeren yazılı bir belgenin düzenlenmesini istemeleri ve bu belge ile yargı sürecini başlatmalarıdır. Zira gerçek çözümler, somut adımlarla elde edilir.

KAYNAKÇA

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. (R.G. Tarihi: 24.06.1973).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (7 Temmuz 2018).
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>

Milli Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Plan Hazırlık Programı.
[https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/19150513_Ek-](https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/19150513_Ek-1_HazYrlyk_ProgramY.pdf)

[1_HazYrlyk_ProgramY.pdf](https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/19150513_Ek-1_HazYrlyk_ProgramY.pdf) 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun. (R.G. Tarihi: 07.07.2005) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (R.G. Tarihi: 09.11.1982)
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi. (Birleşmiş Milletler tarafından kabul tarihi: 13.12.2006)

<https://www.engelsizerisim.com/detay/bm-engelli-haklari-sozlesmesinin-turkce-tam-metni/>

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. (Birleşmiş Milletler tarafından kabul tarihi: 20.11.1989)

<https://www.unicef.org/turkey/ocuk-haklarına-dair-sözleşme>

ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞME PERSPEKTİFİNDEN HÂKİMLİK MESLEĞİ VE ENGELLİ HÂKİMLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Sabit Kılıç

sabit.kilic@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Geleneksel bakış açıları, basmakalıp düşünceler ve salt tıbbi bulgulara dayanılarak verilen veya verilmeyen kararlar sonucu engelliler, çoğu zaman geçimlerini sağlayabilmek için istedikleri mesleği seçmek yerine, mecbur kaldıkları işleri yapmaktadırlar. Çalışma hayatına ilişkin ülkemizde yürürlükte bulunan temel kanunlardan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda engellilerin lehine hükümler bulunsa da bazı özel meslek kanunlarında, bireyin nitelikleri ve birtakım özel durumlar gözetilmeksizin o mesleğin engelli bireye doğrudan veya dolaylı, kısmen veya tümüyle kapatılması sonucunu doğurabilecek hükümler halen bulunmaktadır. Bunlardan en göze batan iki tanesi 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu'nda kaymakamlık mesleğine giriş için öngörülen sağlık şartı ile 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun hâkim ve savcılık mesleğine giriş için belirlediği sağlık şartıdır.

Ülkemizin de imzaladığı "BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme"nin "Çalışma ve İstihdam" başlıklı 27 nci maddesi engelli bireylerin çalışma hakkına ilişkin yaşadıkları sorunların tümünü gözeterek, ayrıntılı bir düzenleme öngörmüştür. Bu sorunlardan ilki, engelli bireylerin istihdamının, engelli olmayan bireylerin istihdamından ayrı düşünülmesi ve düzenlenmesidir. 27 nci madde iş piyasası ve çalışma ortamının 'açık, bütünleştirici ve erişilebilir' olması gerektiğinin altını çizmiştir. İş piyasasının açık olmasından anlaşılması gereken, "engelli bireylerin yapabilecekleri işler" veya "yapamayacakları işler" şeklinde düzenlenen ve bazı çalışma alanlarını, bireyin niteliklerini değerlendirmeksizin kendisine doğrudan kapatan düzenlemelerin olmamasıdır. Başka bir ifade ile, hiçbir iş veya mesleğin, kategorik olarak engelli bireylere kapatılmaması gerekir. Sözleşmede engelli bireylerin hayatlarını "serbestçe seçtikleri bir işle kazanmaları"nın güvence altına alınmasına yapılan vurgu da bu yönde anlaşılmalıdır(1). Bu nedenle, hâkim ve savcıların meslek kanunu olan 2802 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde "Hakimlik ve savcılık görevlerini sürekli olarak yurdun her yerinde yapmasına engel olabilecek vücut ve akıl

hastalığı veya engelliliği, alışılmışın dışında çevrenin yadırgayacağı şekilde konuşma ve organlarının hareketini kontrol zorluğu çekmek gibi engeli bulunmamak“ şeklinde düzenlenen sağlık şartı sebebiyle hâkimlik mesleğinin engelli bireylere tümüyle kapatılması veya mesleğe girişin zorlaştırılması, Sözleşme'nin 27 nci maddesinin ihlali niteliğinde olacağı gibi, bir yandan da Avrupa İnsan Hakları ve Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin Ek 12 nci Protokolünde kabul edilen “Ayrımcılığın Genel Olarak Yasaklanması” ilkesine de aykırı düşecektir.

Hâkimlik ve benzeri meslek dalları söz konusu olduğunda, geleneksel düşüncenin bir tezahürü sonucu akla ilk olarak engelli bir hâkimin neleri yapamayacağı gelir. Oysa, burada değerlendirilmesi gereken; bireyin, işin aslî unsurlarını yerine getirip getiremeyeceği hususudur. Eğer birey, makul düzenlemelerin sağlanması halinde muhakeme etme ve karar verme gibi işin aslî unsurlarını yerine getirebiliyorsa, bireyin mesleğe girişi, sırf ve başkaca bir değerlendirme yapılmaksızın örneğin görme engelli olmasına veya tekerlekli sandalyeyle hareket ediyor olmasına dayanılarak engellenmemelidir. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin amacı göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin söz konusu mesleklerin bazı fonksiyonlarını yerine getirmelerinin mümkün olmaması, mesleği yerine getiremeyecekleri şeklinde yorumlanmamalı, bireyin “yapabilir” kılınması için gerekli tedbirler alınarak, bireyler önündeki engeller kaldırılmalıdır(2). Bu tedbirler engelli hâkimin yer değiştirme ve tayin anlamında diğerlerinden farklı değerlendirilerek bağımsız harekete elverişli olan ulaşım ve erişilebilirlik anlamında nispeten gelişmiş ve güvenlik sorunu olmayan yerlerde görevlendirilmesi, görme engelliler için halihazırda kullanılmakta olan ekran okuyucu yazılımlar ve tarayıcı benzeri donanımlar vasıtasıyla bilgisayarından dosyalarını tek başına inceleyebilmesini sağlayacak teknolojik alt yapının kurulması, UYAP vb. sistemlerde halihazırda yaşandığı bilinen erişilebilirlik sorunlarının ortadan kaldırılması (Bu husus avukat ve bu portalı kullanan diğer görme engelli vatandaşlar için de faydalı olacaktır) lüzumu halinde yardımcı personel görevlendirilmesi (Kalem personelinin bu amaçla faydalanılabilir), engelli hâkime keşif gerektiren dosya tevdi edilmemesi gibi tedbirlerdir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde, aslında bireyin “engelli hâkim” olarak değil; “özel gereksinimli” olarak algılanması gerektiği açıktır. Sonuçta bireyin mesleği yapmasını zorlaştıran hususlar, bireyin sağlık durumuyla doğrudan ilişkili olmayıp; bu sağlık durumunun ortaya çıkardığı çeşitli fiziksel ve sosyal bariyerlerden kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda engelli bireyin, hâkimlik mesleğini icra ederken ihtiyaç duyacağı düzenlemelerin “özel gereksinim” olarak değerlendirilmesinin daha

doğru bir yaklaşım olacağı açıktır. Bu doğrultuda Türk yargısının yapısı göz önünde bulundurulduğunda engelli bir hâkimin günümüzde Bakanlık, Danıştay ve Yargıtay gibi yüksek yargı organlarında tetkik hâkimi olarak çalışabileceği; heyet halinde çalışan mahkemelerde görev yapabileceği, halihazırda UYAP erişilebilirliği dışında hiçbir ilave düzenlemeye ihtiyaç duyulmaksızın ise idari yargıda mesleği icra edebileceği değerlendirilmektedir. Nitekim Kıta Avrupası hukukunu benimseyen Avusturya, İsviçre, İspanya gibi ülkelerin yanı sıra Pakistan (Bkz: Yusuf Salem) gibi ülkelerde dahi bu doğrultuda göreve başlatılan görme veya fiziksel engelli hâkimlerin bulunduğu bilinmektedir. Yine İngiltere'de görme engelli Sir John Anthony Wall ise 1991 yılında yüksek mahkemeye atanmış; kendisine evrak işlerinde yardımcı olması için bir kâtip görevlendirilmiştir. Ancak günümüzde gelişen teknolojinin, görme engelli bir hâkime, dosyalarını bilgisayarında tek başına inceleyebilme imkânı sağladığından böyle bir görevlendirme yapılmasına da gerek duyulmayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda açıklanan hususlar nazara alınarak, hazırlanmakta olan "Yargı Reformu Strateji Belgesi"ne 2802 sayılı Kanun'un ilgili hükmünü değiştirecek ve bu hükmü "olması gereken"e yaklaştıracak bir eklemenin yapılması gerekli görülmektedir.

Öte yandan ülkemizde engelli hâkimlerin yargı içerisinde bulunmasının; engellilerin adalete erişimi, yargının engellilere bakışı, engelli ve engelli ailelerinin engellilerin eğitim-öğretim hayatlarına devam etmesi konusunda cesaretlendirilmesi, engellilerin sıkça karşılaştığı onur kırıcı muamelelerin ortadan kaldırılması, sosyal statüsü ne olursa olsun engelli bireylere acıma duygusuyla yaklaşılmasının bertaraf edilmesi gibi birçok konuda doğrudan veya dolaylı olarak katkısının olacağı açıktır. Ülkemizde bir gün engelli hâkimlerin göreve başlatılacağı muhakkaktır. Dünya genelinde uygulama bu yöndedir. Şimdilik tek soru işareti; yaşanan bu ayrımcılığı kimin, ne zaman ortadan kaldırmak yönünde irade göstereceği konusundadır.

Kaynakça:

1. Gül, İdil Işıl, Yargı Organlarının Faaliyetleri Perspektifinden Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, Ankara 2012
2. Gül, İdil Işıl, Yargı Organlarının Faaliyetleri Perspektifinden Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, Ankara 2012

Kafes ve Parmaklıklar

Engin Yılmaz

Engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı: 67, Eylül 2019

“Ayrıcalık sandığımız şeyler birer kafes, kanunlar ise parmaklıklardır.”

Bu sözler bana ait değil. Ruth Bader Ginzburg'e ait. Ginzburg, 1993'ten bu yana Amerikan Yüksek mahkemesi üyesi olan bir toplumsal cinsiyet uzmanı. Bu yazıma ilham veren ise, geçtiğimiz günlerde izlediğim ve Ginzburg'ün hayatını konu alan Eşitlik Savaşçısı (On The Basis Of Sex) adlı 2018 yapımı film. Digi Türk'te de izleyebileceğiniz Filmin yönetmenliğini Mimi Leder yapıyor. Ginzburg'un 1960 ve 1970'li yıllarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeren bir kararı bozmaya çalışması ve bu yoldaki mücadelesi filmin ana eksenini oluşturuyor.

1960'lı yıllara gidelim. Harvard üniversitesi hukuk fakültesinde yalnızca birkaç tane kadın var. Ginzburg onlardan biri ve üniversiteyi birincilikle bitiriyor. Ama başvurduğu hiçbir hukuk şirketi kendisini işe kabul etmiyor. “Kadınlar duygusal oldukları için avukatlık yapamazlar, Birinci olan bir kadın fazla dominanttır, bizim şirketimizde zaten bir tane kadın var, ikincisine gerek yok. Biz bütünleşik bir şirketiz eşlerimiz kıskanabilir...” iş başvurularında reddedilirken duyduğu sözlerden bazıları. Sonunda akademik kariyer yaparak profesörlüğe kadar yükseliyor.

Dönemin Amerika'sı toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından hiç de iyi bir noktada değil. Kadınlar aleyhine ayrımcılık içeren tam 178 kanun maddesi var. Kadınların fazla mesai ücreti alması, eşlerinin izni olmadan kredi kartı sahibi olması, itfaiyeci, asker, polis veya pilot olmaları mümkün değil.

İşe bakın ki, tüm bunlara karşı bir sivil haklar mücadelesi başlatmasını sağlayan vaka bir erkek müvekkilin mağduriyetiyle başlıyor. Erkek müvekkil bekar ve annesine bakıcı tutuyor. Tuttuğu bakıcının ücretini vergiden düşmek istediğinde ise mahkemece reddediliyor. Nedeni erkek oluşu. Yalnızca kadınlar bakıcı vergi indiriminden faydalanabiliyor. Çünkü vergi kanunu yalnızca kadınların hasta bakıcılığı yapması gerektiğini var sayıyor.

Bu mahkeme kararını temyize götürme sürecinde Ginzburg'un karşılaştığı argümanlar hiç de şaşırtıcı değil aslında: “Ne yani kadınlar itfaiyecilik de mi yapsın?”

Cephe önünde mi yer alsın? Madende çalışmak ister miydin? Çocuklarımıza kim bakacak? Evde kimse olmazsa, kadınlar da erkekler kadar fazla mesai ücreti alırsa, bu ülkenin kumaşı sökülür.” Bu sözler şaka veya bir Zaytung haberi değil. O dönemki yazışma ve emsal kararlarda resmen yer alan cümleler. İşte Ginzburg giriş cümlesinde yer verdiğim cümleyi tam da bu argümanlara karşı söylüyor. Çünkü aslında Devletin kadınları bazı iş alanlarından uzak tutarak onlara bir ayrıcalık sağladığı ve onları koruduğu iddia edildiğinde Ginzburg’un yanıtı geliyor: “Sizin ayrıcalık dediğiniz şeyler aslında birer kafes ve kanunlar da onların parmaklıkları.”

Bu yazının amacı bir toplumsal cinsiyet çerçevesi çizmek değil. Bunu benden çok çok daha iyi anlatabilecek, daha uzman birçok arkadaşımız var zaten aramızda. Benim bu girizgahı yapmaktaki maksadım, yıllardır özellikle ABD ve İngiltere sakat hareketininkiyle aynı: toplumsal cinsiyet mücadelesinden bazı şeyleri ödünç almak. Kısaca yeniden hatırlatmak gerekirse, özellikle birinci feminizm dalgasının en temel argümanlarından birisi de Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet (Sex and Gender) arasında bir ayırım. Buna göre cinsiyet işin biyolojik tarafı. Toplumsal cinsiyet ise bu biyolojik farklılıklara dayanılarak insanlara toplum tarafından empoze edilen rolleri anlatıyor. Çocuk bakan yuvasını yapan kadın, evine ekmek getiren erkek gibi. Aynı ayırımı bireysel modele tepki olarak kendini gösteren sakat hareketi de Yeti yitimi ve sakatlık arasında yapıyor (Impairment and Disability). Burada sıkça vurguladığımız ve hatırlattığımız argüman: kişiyi engelli yapan şey biyolojik yeti yitimi değil toplumsal düzenleme ve önyargılardır.

Buradan hareketle kafes ve parmaklık benzetmesi size de çok tanıdık gelmiyor mu sakat hareketi açısından? Hukukçularımız meseleyi çok daha derinlemesine analiz edebilir, ancak yalnızca yüzeysel bir düşünüşte bile sakatı koruma ve himayeyi amaçlayan maddelerle dolu değil mi mevzuatımız? Daha kötüsü köklü birçok sakat örgütümüz de bizzat bu mevzuatın oluşmasına katkı verenler arasında yer almıyor mu? İşte size birkaç örnek: 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında kanunun 90. ve 93. maddeleri. İşin ilginç tarafı bu kanunun kabul tarihi 26 Nisan 1961. Engellilere öncelik tanınmasını öngören 90. maddesi hiç değişikliğe uğramamış. Körler ve felçlilerin bir refakatçi eşliğinde oy kullanabileceklerini içeren madde ise 2013 tarihinde sakat yerine engelli ibaresi getirilmesi şeklinde bir değişiklik almış. Yani neredeyse 60 yıllık bir mevzuat körlerin ancak bir refakatçi eşliğinde oy kullanabileceğini var sayarak anayasal gizli oy hakkını resmen ihlal ediyor.

Buna karşın 60 70 yıllık geçmişi olan sakat örgütleri son on yıla kadar duruma sessiz kalıyor. Çünkü esasında onlar da engellilerin bir refakatçi eşliğinde belirli işlerini yapmaları gerektiğine inanıyor ve ters giden bir şey yok.

Ginzburg savunmasını hazırlarken bir hocasının şu sözlerinden çok etkileniyor: “Kanunlar günlük hava şartlarından etkilenmemelidir, ama o günkü iklimden etkilenecektir.” 1960’lı yıllarda eğitimli sakat sayısı bir elin parmaklarını geçmiyor. Kör Müzisyen Önder Kütahyalı’nın anlatımına göre körlerin herhangi bir okulda ortaokul ve lise okuyabilmeleri daha yeni kazanılabilmiş. Elbette o dönemki kanun koyucu böyle bir tedbir düşünmüş. Bugün ben klavye başında kaleme alıyorum bu yazıyı. Oluşum sürecinde internet taraması yapıp bilgileri toparlıyorum. Ama bambaşka bir iklimde içine konduğum kafese koruyan 90. ve 93. maddelerinin parmaklıkları arkasında kalmak durumunda bırakılıyorum.

Peki, banka ve noterlerde, her türlü finansal işlemde, bazen basit bir teknoloji alış verişinde karşı karşıya kaldığımız şahit dayatmasına ne demeli? On yıllar öncesine dayalı kanun, yönetmelik, yönerge ve diğer mevzuat aynı şeyi var sayıyor: “Engelliler okuma yazma bilemez. Tek başlarına karar verebilme yetileri zayıftır, aldatılabilirler. Korunmaları ve kollanmaları gerekir”. Yani sokakta dur, yapma düşersin diyen vatandaşın, “Aman tek başına çıkma dışarı” diyen ebeveynlerimizin sözleri kanunda yerini buluyor. Tıpkı yüzyıllarca kişilerin biyolojik cinsiyetlerine göre aldıkları rollerin yasalara yansması gibi. Aslında kanun koyucu bunları bizi korumak adına yaptığını söylüyor. Banka görevlisi, “Tüm bunlar sizler için” diyebiliyor. Ama bu ayrıcalık, tek başına kredi çekmemizin, yasal işlemler yapmamızın önündeki diğer parmaklıklardan başkası değil.

Havaalanlarında çok mu özgürüz sizce? Sırf refakatçisi olmadığı için uçağa alınmayanlar, bebeğini kucağında taşımasına izin verilmeyenler, kafeye gitmek isterken görevlilerin odalarında beklemek zorunda bırakılanlar, cam kenarında oturması zorunlu kılınanlar, en son binip en son inmesi sıradan hale gelenler, bizler için hiç de şaşırmadığımız o kadar alışıldık örnekler ki. Neden çünkü Sivil Havacılık Yönetmelikleri halen sakatları taşınması gereken hassas varlıklar olarak görüyor da ondan. Güya refakatçi sağlayıp, ona söz hakkı tanımadığında güvenliği ve korumayı sağladığını öngörüyor ve bunu yeterli buluyor. Böylece hava alanlarını, uçakları daha erişilebilir yapma ihtiyacı duymuyor ve alınan önlemler başka kafeslere, yeni parmaklıklara dönüşüyor.

1960'lı yıllardaki kadınların başına gelen belirli mesleklere kabul edilmeme durumu sakatlar için hiç söz konusu değil mi sanıyorsunuz? Üniversite yerleştirme kılavuzunda halen körlerin sözel bölümler seçmesi gerektiği açıkça yazıyor. Birçok üniversitenin özel eğitim bölümleri, eczacılık ve tıp fakülteleri ve daha birçok bölüm engellilerin seçimine kapalı. Bunlar açıkça görünenler. Bir de üniversiteye giriş sonrası mobing ve diğer yollarla eğitim hakları engellenenler var. İstihdam sürecinde çıkan durumları saymıyorum bile. Bunlara karşı nasıl önlemlerle yetiniyoruz peki? Muafiyetler, ek puanlar, kontenjanlar ve ayrı sınavlar. Sonra geçici zaferler elde ettiğimizi sanıyoruz. Fakat yasal varsayıma yeni katkılar veriyoruz aslında: "Sakatlar ellerinden tutulması gereken aciz varlıklardır". Bugün kısa vadede bulduğumuz iş, kazandığımız para yeni ayrıcalık kafesleri inşa ediyor uzun vadede. Fakat biz örgütler, ulaşımda sağlanan indirim erişilebilirliğe terci ediyoruz. Tren biletleri ücretsiz ama tek başımıza alabilecek erişilebilirlik yok. Uçak biletleri indirimli, ama hiçbir ulusal havayolu şirketinin web sayfası veya mobil uygulaması tam anlamıyla erişilebilir değil. Yüzde 3'lük bir istihdam kontenjanı var ama, işe giren engellinin herkes gibi terfi etmesi, hakiki işini yapabilmesi çoğumuz için bir hayal.

Herkesin eşit eğitim alma hakkından söz ediyoruz ama, özel kurslara, dil eğitimlerine, sınavlara hazırlık çalışmalarına katılmak istesek çoğu kuruma girmemiz engellenebiliyor.

İşte sakat örgütlerinin bu noktada yeni bir karar vermesine, gerçekten hak temelli yaklaşımla neyin kastedildiğini anlamasına ihtiyaç var. Ginzburg yargıçları Cinsiyetin de tıpkı ırk kadar ayrımcılık içerdiğine ikna etmeye çalışıyor ve bunu başarıyor. Bizlerin de bugün sakatlığın, tıpkı ırk ve cinsiyet gibi biyolojik bir çeşitlilik olduğunu, tamir edilmesi gereken bir bozukluk, tedavi edilmesi gereken bir hastalık veya tamamlanması gereken bir eksiklik olmadığını daha güçlü dillendirmeye ihtiyacımız var. Her şeyden önce Otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, işitme görme yetersizliği gibi kelimeleri atıp yeni tanımları ortaya koymamıza gereksinimimiz var. Bizi toplumdaki tecrit edecek, erişilebilirliği değil, geçici ayrıcalıkları ve günü kurtaracak çözüm taleplerini dile getirirken, tekrar ve tekrar düşünme zorunluluğumuz var.

Kısaca bir karar vermeye mecburiyetimiz var: Başkalarının kontrolünde sorumluluk almadan parmaklıklar arkasında bir kafeste mi yaşayacağız, yoksa belki

daha az güvenli ama daha özgür, kendi kaderimizin daha çok kendi elimizde olduğu açık denizlerde mi kulaç atacağız?

DEVE TABANLARININ TEMSİLİ

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

İçermeci ve kimseyi arkada bırakmayan program tasarlama niyetiyle kafa kafaya verdiğimiz bir masada, otizmlili bireylerin akran eğitimi verme kapasitesinin mevcut olmadığı söylenince başımdan aşağı kaynar sular döküldü. O gün heyecanımı, kızgınlığımı ve hayal kırıklığımı gizleyemedim beynimde uçuşan sözleri sarf etmişim, "Şu an bizim de yaptığımız, maruz kalınmasından hoşlanmadığımız, aksini savunduğumuz dışlamak değil midir?" diye sorarken sesim titriyordu. Üstünden belli bir vakit geçmesine, fikirlerimi bir yazıda derli toplu dile getirme isteğime rağmen hala içimde kabaran duyguları yatıştıramıyorum, zihnimde uçuşan itiraz ve isyanları dindiremiyorum. Ne var ki, bu dergi vasıtasıyla defalarca dile getirmiş olsak bile hala vurgulamamız gereken birtakım gerçeklikler olduğunda, bazı hallerin demlenmesini beklemeye fırsat kalmıyor.

Beyin fırtınası bitip de dönüş vakti geldiğinde, yolda kalbimi aksi yönde attıran bir twit gördüm. https://twitter.com/nazim_ozgun/status/1171433831875743744?s=21 Bu deve tabanı olması beklenen bir bireyle annesinin mücadele hikayesidir. Çocuklarına yakıştıran deve tabanlılığı rolünü reddedip onlara başka bir gelecek ümit eden, çoğunlukla anneler olmak üzere ebeveynlerin toplum yargı ve o yargıların köklendiği kurumları didikleyle didikleyle bir gelecek inşa ettiğine tanık oluyoruz. İşte bu hikaye de o tanıklıklardan biri. Otizm özelinde bir an nelerin yapılamayacağına karar verirken, bir an biricik hayatların kendi yolunda akıp gittiğini görerek umut tazeliyoruz. Hal böyle iken gelin biraz deve tabanlarının temsiliyetine dair iki çift laf edelim.

Kendi halinde büyüyen bir deve tabanı, kendisine benzemeyen fakat çoğunluğu oluşturanlar arasında şansı varsa, kendisiyle temasa geçmiş birkaç kimsece arada bir hatırlanır. Tüm bu hatırlayış, deve tabanlılığı sürecinin yalnızca bir anına tekabül eder. Bunu şöyle somutlaştırmak mümkündür: Çevresine neşe saçan biriyle duyabileceği en kötü haberi aldığı günde karşılaşmak, daha önce Avrupa'da hiç bulunmayan biri olarak su istediğinizde gazlı su getirilince kendi içtiğiniz tipte su tüketilmediğine hükmetmek... Bunlar karşılaştığımız temsillerle zihnimizde söz konusu kişi veya durumlara dair şemaların yapılanmasını mümkün kılar. Burada yalnız bir temsili şema

için yeterli görmek problematik olan. Yani İlki karşılaşmalarımızdaki yargıyla genele hükmedişimizle, diğeri ise ortaklıkların başka isimler veya şekillerde tezahür edebileceğine ihtimal vermememizle gerçeklikten bir miktar kopuşumuzu örnekleyebilir. Sonrasında tüm tavrımız bu tip anları büyük resimmiş gibi baz almakla şekillenir. Çok küçük yaşta, hatta ömrünün ilk aylarında farklılığı anlaşılıp kendini ortaya koyabilmesi için bilişsel, duygusal, sosyal araçlarla donanmaya başlayan otizmliler bir bireyi hiç tanımamış insanlar için teoride kendini var eden otizmliler temsil edilse de somut gerçeklikte böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü toplu taşımada, okullarda, kültürel ve sosyal etkinliklerde karşılaştıkları örneklerde aileler çocuklarını Sakinleştirmeye, gözü yaşlı bir şekilde kabul beklemeye uğraşırlar. Problem çıkaran çocuklar ve onların çilekeş aileleri görüntüsü herhalde birçoklarının aşına olduğu bir tablodur. Hal böyle iken size hak savunduğunu, herkesin eşit imkânlardan yararlanması gerektiğini ateşli bir şekilde anlatan, otizmliler bir genç akran eğitmeni olabilir mi sorusuna temkinli yaklaşır. Bunun bir yerde çok beklenir bir durum olduğunu yeni yeni anlıyorum. Bana her daim söz konusu farklılıklara dair perspektifse, temsilini görmese dahi bilmediği gerçekliklere karşı güven duyarlarmış gibi gelirdi. Söylemeye çalıştığım şey bizim özelimizde her insanın bir başka insana ulaşmak için biz bilmiyor olsak da yöntem geliştirmiş olması. Bunu iletişime ilişkin, insanın sosyal bir varlık olduğuna ilişkin tımtırlıklı laflar ederken kabul ettiğimizi sanırdım. Velakin zihinde dönüp duranla, pratikte hayat bulan tutarlı olmaktan oldukça uzak olabiliyormuş.

Otizm geniş bir spektruma sahip bir farklılık olarak kabul ediliyor. Bu açıdan çocukların bu farklılığı ne kadar erken tespit edilirse, onların kendilerini var etmeleri için edinebilecekleri bilişsel ve sosyal araçlar o kadar erken hayatlarında yer bulabiliyor. Öte yandan bu konuda destek verecek sosyal politikalar, aile destek mekanizması ve sosyoekonomik çeşitlilik de göz önünde bulundurularak eşitliği önceleyen bir erişim oluşturulması gerekiyor. Dünyanın herhangi bir yerinde normal kabul edilmeyip bir şekilde ötekileştirilen bir çocuk nasıl mahrum bırakılıyorsa, otizmliler bebeklerin birçoğu da kendini var etmesini engelleyecek bir biçimde yukarıdaki gerekliliklerin eksikliğini çekiyor. Sonra da "İçermeciliği ve erişilebilirliği gözetelim." diye iyi niyetle oturduğumuz masalarda, otizmliler bireyi değil de ancak temsillerini fark edebiliyoruz. Bu durumda da "Nasıl bir yol izlerler?" sorusunun cevabı havada birkaç tur attıktan sonra hüznle dağılıp gidiyor. Oysa "Biz kimse yerine karar vermeyeceğiz." diye ısrar ederek, gücümüzü her kimsenin kendini temsil imkânı bulmasına harcasak

hem tutarsız olmayacağız hem güzel niyetler ve sorular havada hüzünle salınmayacak hem de daha içermeci ve erişilebilir bir hayat sürgün verecek.

BİR KÖR, BİR REFAKATÇİ, BİR DE HOLLANDA

Ümmü Seyrek

ummu.seyrek33@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Merhaba EEEH Dergi'nin değerli okurları!

Uzun zamandır EEEH Dergi'ye yazmak istiyor, bir türlü fırsatını bulamıyordum. İsterseniz kısaca kendimi tanıtayım, adettendir.

2018 yılında Hacettepe sosyolojiden mezun oldum ve yine aynı yılın Eylül ayında Mersin Üniversitesi'nde yüksek lisansa başladım. Sizlere bu yazıda yüksek lisansa devam ederken yaz tatilimi değerlendirmek için katıldığım Erasmus Plus programını ve refakatçi ile gitme deneyiminin olumsuzluklarını aktarmak istiyorum. Öyle hissediyorum ki bu tecrübeden sonra bir refakatçiyle seyahat etme konusunda bin kere düşünceğim ya da en güzeli tek başıma, bağımsızca yollara düşeceğim.

Geçtiğimiz Mayıs ayında Mersin Üniversitesi'nin Engelsiz Yaşam Birimi'nden Erasmus Plus projesini öğrendim. O güne kadar bu tarz projelerden haberdar değildim. Erasmus Plus, Avrupa Birliği tarafından yürütülen gönüllülük projelerini kapsıyor. Engelsiz Yaşam Birimi'ndeki görevliler, yaz için Hollanda'da iki aylık Engelli istihdamına dair bir proje olduğunu söylediler ve benim projeye katılıp katılamayacağımı sordular. Ben çeşitli projelere, eğitimlere katılmak isterdim ama başka şehirlere, ülkelere gitmek için ailemi bunlara kolay ikna edemezdim. Kararlarımı kendim alabilecek yaştayım ancak ailemi de kırmadan kendi isteklerime saygı duymaları için biraz çabalardım. Bilirsiniz ki "Engelli" çocuk sahibi aileler genellikle korumacı olur. O yüzden birimdekilere ailemin benim yurt dışına çıkma fikrimi kabul etmeyeceklerini söyledim. Bunun üzerine birimdeki yetkili kişi ailemle görüştü ve ailem yanımda bir refakatçi olması şartıyla yurt dışına çıkmamı onayladı. Açıkçası ben de yurt dışına tek başıma çıkmaya hazır değildim. Tek başına çıkmam için ne İngilizcem yeterliydi ne de cesaretim. Benimle gidecek olan refakatçiyi ben seçmedim, birimin yetkilisi bana refakat edecekti. Ailem de ben de ikna olduk.

Uğraşlı bir pasaport çıkartma işleminden sonra Hollanda'ya gittik. İlk olarak Mayıs ayında projeyi tanımak, yaşayacağımız ve gönüllü olarak çalışacağımız yerleri görmek amaçlı dört günlüğüne gittik. Çalışacağım yer Türkiye'deki rehabilitasyon

merkezlerine, huzurevlerine benziyordu. "Engelli " bireyler için kurulmuş köyler vardı. Bu köylerde "Engelli" bireylerin hayatlarını sürdürmesi için gerekli olan her kurum aktif çalışıyordu. Burada spor merkezleri, müzik ve resim atölyeleri, engellilerin yatılı kalmaları için evler bulunuyordu. Son derece teknolojik alt yapıya sahip olsalar da "engelli" bireyler için ayrı bir köyün olması bana başta engellilerin toplum dışına itildiğini düşündürmüştü ancak sonradan Türkiye'de "engelli"nin çalışamayacağı söylenen birçok iş alanında onları görmek, fiziksel "engelli"ler için sokaktaki kaldırımların genellikle alçak olduğunu deneyimlemek, sosyal hayatta her türden "engel" gruplarından bireylere sık sık rastlamak bakış açımı değiştirdi. Bu yöndeki bakış açım değişse de sadece "engelliler" için erişilebilir ortamların bir köyle sınırlı kalmaması gerektiği kanaatindeyim. Her ortamın herkes için erişilebilir olması gerekiyor.

Başlarda yine körler için sarı çizgiler / rehber yollar az bulunuyor diye eleştiriyordum. Daha sonraki süreçlerde sarı çizgilerin azlığını körlerin dışarı rehber köpeklerle çıkmasına yordum. Mesela trafik lambaları Türkiye'deki gibi "Şimdi karşıya geçebilirsiniz" tarzında uyarıda bulunmuyordu da bir zilin hızlı ve yavaş çalmasıyla karşıya geçebileceğini keşfettim. Her metroda, her trende, her otobüste sesli anons sistemine şahit oldum. Hatta otobüsler genellikle zemine yakındı ve bir tekerlekli sandalye kullanıcısı birey de sıkıntı yaşamadan otobüse binebiliyordu. Otobüslerde asla ayakta yolcu olmuyor ve binen kişi, yerine oturana kadar otobüs hareket etmiyordu.

Deneyimlerimin bazılarını o dört günlük süreçte bazılarını da iki aylık gidişimde kazandım. Zaten dört gün çabuk geçmişti. Bir sıkıntı yaşamadan Türkiye'ye dönmüştük. Diğer gidişimiz de Ramazan Bayramı ertesi idi. İki aylık süreç beni korkutuyordu. "Refakatçimle anlaşabilir miydim, iş yerinde bana verdikleri görevleri yerine getirebilir miydim?" diye endişeleniyordum.

İlk iş yerim bir aktivite merkeziydi. "Engelli" bireyler orada resim, müzik, heykel gibi aktiviteler yapıyordu. Merkeze her "engel" grubundan bireyler geliyordu. Herkes yapabildiği aktiviteyle meşgul oluyordu. Vücudunu hareket ettiremeyen birey, ayaklarıyla resim yapıyor, sadece ellerini kullanan birey heykel yapma işiyle ilgileniyordu. Vücudunun hiçbir kısmını kullanamayan, tekerlekli sandalye kullanıcısı bir bireyin göz kapaklarını hareket ettirerek bilgisayar teknolojisiyle iletişim kurduğunu ilk defa orada görmüştüm. Bunları gözlemlemek güzeldi ancak o iş yerindeki koordinatörler bana ne iş vermeleri gerektiği konusunda kararsız kalıyorlardı. Ben de

ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Orada kör bir gönüllü daha önce hiç çalışmamış. İngilizcem iyi olmadığından refakatçim bana çeviri yapıyordu. İş yeri yeni tanıdığım bir yer olduğu için de refakatçim beni yönlendiriyordu. Tek başına yürüsem bir yerlere çarpma riskim ya da gitmek istediğim yeri hemen bulamamam da onların dikkatini çekiyordu. Birkaç gün benim ne iş yapacağım konusuna karar vermekle geçti. Bir gün refakatçime, "Ümmü hem senin sesine hem de gözüne ihtiyaç duyuyor. Ona ne iş vereceğimize karar veremiyoruz" dediler. Refakatçim de, "Ümmü her şeyi yapabilir. Eğer bilmediği bir şey olursa da ona bir iki kere gösterdikten sonra yapar" dedi. Örnek olarak bulaşıkları yıkayabileceğimi ve atölyede öğretirlerse başka şeylere de katkıda bulunabileceğimi söyledi. O günden sonra bulaşıkları makineye dizip çıkartmaya, atölyede yapılan ürünlerin tırtırlarını zımparalamaya, ürünleri kaplamaya başladım. Açıkçası bu işler beni tatmin etmemişti. "Yurt dışına bulaşık dizip çıkartmak için mi çıktım?" diye sorguluyordum. "Türkiye'de, evde olsam tatilde bir sürü kitap okurdum" diyordum ama gördüm ki her gönüllüye aynı işi veriyorlardı. Ben kör olduğum için bana basit işleri veriyorlar sanıyordum, her gönüllü aşağı yukarı benim yaptığım işleri yapıyordu. Sonra oranın keyfini çıkarmaya çalışmam gerektiğini düşündüm. Yurt dışına çıkmıştım ve benim için her zaman yaşayamayacağım günlerdi. "Deneyimin iyisi, kötüsü olmaz Ümmü" dedim. "İnsanları tanı, Hollanda kültürünü tanı" diye kendimi motive ettim.

İş yerine bu şekilde alışmaya çalışırken bir yandan da refakatçimle sorunlar yaşamaya başladım. Refakatçimle aynı evde kalıyorduk. İş yerim yaşadığımız eve uzaktı ve oraya giden otobüsler sık geçmiyordu. İş yerine giden otobüse yetişmemiz için her gün erken kalkmamız gerekiyordu. Ben erken kalkıp hazırlanıyordum. Refakatçimin hazırlanması ya uzun sürüyordu ya da geç kalktığı için otobüse her zaman koşarak yetişmek zorunda kalıyorduk. Bazen onca koşmamıza rağmen otobüsü kaçıırıyorduk. İş yerine gidişimiz de dönüşümüz de bu yüzden hep zor oluyordu. Refakatçim birkaç yerde benim koşmadığım için otobüse geç kaldığımızı söylemişti. Oysa ki en az onun kadar koşuyordum. Otobüse geç kalma sebebimiz yukarıda söylediklerimizden ötürüydü.

Ev arkadaşlarımızdan iki tanesi evimize yakın bir yerde çalışıyordu. Onlar tanıdığım kadarıyla eğlenceli insanlardı. Refakatçim, "Koordinatörümüze söyleyip iş yerini değiştirelim mi?" diye bana sordu. Ev arkadaşlarım da ben de kabul ettik. Ben "Ev arkadaşlarımla aynı yerde olursak, iş eğlenceli geçer." diye düşündüğüm için kabul

etmiştim. Refakatçim koordinatörümüze diğer iş yerine ulaşımımızın benim yavaş yürümemden kaynaklandığı için zor olduğunu söyledi. Refakatçimin bu tavrı beni çok üzdü ve sinirlendirdi. Refakatçimle başka sorunlar da yaşadık. Diğer gönüllü öğrenciler refakatçime, "Sürekli Ümmü'yle berabersiniz. Ona annesi, babası gibi davranıyorsunuz. Sizin özgürlüğünüz kısıtlanıyor" demişler. O öğrenciler kendi aralarında bir plan yapıp dışarı çıkacaklarmış. Bu plana refakatçimi de davet etmişler. Beni davet etmediler. Refakatçim bana öğrencilerin yukarıdaki söylediklerini ilettiler ve o akşam onlarla çıkacağını söyledi. Ben "Tamam" deyip onayladım ama için için öfkelenmiştim. Evde yalnız kalmak benim açımdan dert değildi ya da beni çağdırmamaları dert değildi. Birinin özgürlüğünü kısıtladığım söylenmişti. Bu söz bana kendimi yük gibi hissettirdi. Ben oraya başka biriyle de gitsem onu tanıdığım için yine hep onunla olacaktım ki yanımdaki kişi de oraya benim refakatçim olarak gelmişti.

Herkes herkesle alışveriş yaparken, herkes herkesle gezerken benim birinin özgürlüğünü kısıtlamam ne demekti? Diğer gönüllüler de birlikte plan yapıyorlardı. Ben de refakatçimle geldiğim için onunla beraber olmam doğal değil miydi? O akşam bunları düşündüğümünden çok sinirlenmiştim ve evde kalan diğer gönüllülere konuyu açtım. Olayı refakatçimle konuşmam benim hatam olabilir, kabul ederim. Olayları gönüllülere anlatmamın sebebi bir çözüm bulmaktı. Hatta onlar da bana bazı önerilerde bulundular ve refakatçimle konuşmam gerektiğini söylediler. Refakatçimle konuşmak istemiyordum çünkü konuşsaydım aramız daha da açılacaktı. Konuşsaydım iki ay geçmeyecekti. Konuşsaydım onun karşısında haklı olacağımı sanmıyordum. Diğer gönüllüler "Konuş." deyince yine konuşmayı düşündüm. Boşuna düşünmüşüm. Benim gönüllülere anlattığım her şeyi onlar gidip refakatçime anlatmış. Refakatçim de onlarla konuştuğunu bir hafta bana yansıtmadı. Ben bu süreçte "Konuşsam mı, konuşmasam mı?" diye tekrar düşündüm. En sonunda konuşmaktan vazgeçtim. Kendi kendime, "Herkesle anlaşamazsın Ümmü." O iyi niyetli birisi, sorunları da varmış. Benim iyiliğimi düşünüyor" diyerek hiçbir şey olmamış gibi davrandım. Buna rağmen o bir gün beni karşısına aldı, benim şikayetlendiğim konuları öğrendiğini söyledi. Tabii ki inkâr etmedim. Düşüncelerimi öğrenmeye çalışırken benim açıklamalarım ona yeterli gelmedi. Ben saygımı korurken o bana hakaret etti. "Sana annen, baban katlanır yalnızca. Buraya başka bir arkadaşınla gelseydin, kimse katlanamazdı sana. Seninle bir tek tuvalete ayrı gidiyoruz. Ben senin tuvaletini bile temizliyorum. Ben sana bu kadar iyi davranırken, bunları hak etmiyorum. Böyle olursan, hayatın boyunca yalnız kalırsın. Mağduru oynuyorsun..." dedi. Ben arada kendimi savunacak şeyler söylesem de hep

haksız oluyordum. Mesele zaten birinin haklı, haksız olması ya da tartıştığımız konular değil duyduğum kelimelerdi. Bugüne kadar onca yıl (13 yıl) yurtlarda kaldım. Birçok insanla oda arkadaşlığı yaptım. Hiç bu kadar zorlanmamıştım. Refakatçimle yaptığım birçok şeyi arkadaşlarımla da yapıyordum. Kimse bana bu hakaretleri etmemişti.

Hollanda'dan döndüm, "Hadi anlat, neler yaşadın?" diyorlar. Aklıma; anlatacak güzel şeyler, yok denecek kadar az geliyor. Onları da bu kötü sözleri hatırladığım için çoğu zaman unutuyorum. En son şu oldu. "Arkadaşlarımla herhangi bir konuda konuştuğumda, bana hak verdikleri bir konuda acaba beni üzmemek için mi böyle söylüyorlar? Beni neden seviyorlar ki?" diye sorguladım. "Annem bir şeyi yapmadığım için kızdığında, ben aileme yük mü oluyorum?" diye ağlamaya başladım.

Evet, EEEH okurları, ben o sözlerden sonra da hiçbir şey olmamış gibi iki ayı tamamlamaya gayret ettim. "Kimse benim hayatımı zehir edemez" diyerek yaşadıklarımdan keyif almaya çalıştım. Şu anda o günleri iyi hatırlamıyorum ama eminim fark etmediğim bir sürü deneyim kazandım. Yurt dışına çıktım ya yurt dışına çıktım değil mi? Bir sürü insan tanıdım. Türk, Kürt, başka milletten insanlar, bambaşka dünya görüşüne sahip olanlar, belirli bir inancı olanlar / olmayanlar, engelliler, cinsel yönelimi farklı olan bireyler herkesin aynı masada oturabileceğini gördüm. Bana farklı biriymişim gibi davranmayan insanlar tanıdım. Türkiye'de olduğumdan daha çok İngilizceyle haşır neşir oldum. Yaşadığım her farklı şey yeni bir deneyimdi. Bakanın şu sözü geliyor aklıma, "Hiçbir şey olmamışsa bile bir şeyler mutlaka olmuştur."

Hadi o zaman İngilizcemizi geliştirelim, cesaretimizi toplayalım ve bağımsızca kendi seyahatlerimizi gerçekleştirilelim. Keşfedilmedik yer, gezilmedik ülke bırakmayalım. Seyahat ya Resul Allah...

KULLANIŞLI BİR PARATONER OLARAK VİCDAN

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Kökünden devrilmiş bir ağaç. Çocuğunun gözü önünde vahşice katledilen bir kadın ve onun hafızamızdan silinmeyecek son çığılığı. Kıyıya vuran bebek bedeni. Çöp arabasının ezdiği geri dönüşüm işçisi engelli birey. Kahroluyoruz, öfkeleniyoruz, tweet atıyor, belki sokağa çıkıyoruz ve günlük rutinimize dönüyoruz. Ne güzel insanlarız değil mi? Ne kadar duyarlıyız. Tepki göstermediğimiz hiçbir şey yok. Kendimizle ne kadar gurur duysak azdır öyle mi? Sıkı durun. Altın soruyu soruyorum: bu kadar duyarlı ve bilinçli bir toplumda neden aynı olaylar kronikleşiyor? Gelin, sokulun şöyle yamacıma. Size hayatımın sırrını vereceğim. Aslında biz o sandığımız biz değiliz. Her şeye vicdan penceresinden bakarız. Bilinç dedikleri şey hak getire. Öfkemizi kolektif vicdan mastürbasyonlarıyla etkisizleştiririz. Bir şeye tepki göstermek için bile, spikerin dilinden, "Vicdanları sızlattı" cümlesinin dökülmesini bekleriz. Aslında çevremizde benzer olaylara her an tanık oluruz. Ama o kadar kendimize yabancılaşmışızdır ki hiçbir şeyi önemsemeyiz. Neye tepki göstereceğimiz bile bize dikte edilir. Tam da burada toplumsal yaşamda vicdanın değil bilincin belirleyici olması gerektiği gerçeğiyle yüzleşiyoruz. Vicdan egodan bağımsız değildir. Tıpkı hoşgörü gibi üstünlük barındırır ve kişilerin egosunu besler. Onun için neye duyarlılık gösterip göstermeyeceğimizde duruma göre değişir. Örneğin: Bir kadının çocuğunun önünde katledilmesine haklı olarak tepki gösterilir. Aynı vahşi yöntemlerle öldürülen bir trans kadını kimse önemsemez. İşten atılan bir emekçiye üzülmeler ama o emekçi direnişe geçtiğinde provokatör derler. Başkalarının çizdiği sınırlarda yaşayan engelli melektir ama o sınırların dışına çıkan nankördür. Örnekler kendi kendimizle yüzleşmemize yeter sanırım. Katledilen kadın trans olunca susulur. Çünkü değerlerimize ters bir insandır. Direnişçi işçi provokatördür çünkü olmayan huzurun kaçmasından korkulur. Kendisi gibi davranan engelli nankördür. Çünkü hassas egolarınızı okşamamıştır. Ne oldu? Duyarlı vatandaş profilimiz çöktü değil mi? Peki aynı yolda yürümeye devam mı? En temel haklarımızı savunmak yerine vicdanlara seslenmeye, başkalarının acıma duygularından konfor alanları yaratmaya, timsah gözyaşları dökmeye. Artık aynı şekilde devam etmemeli değil mi? Kendi yakamızdan tutup silkeleme vakti gelmedi mi?

Sorunları vicdan değil akıl yoluyla çözenin, her canlının yaşam hakkını korumanın kendi haklarımız olduğunu anlamamanın zamanı gelmedi mi? Haydi o zaman daha fazla gecikmemeli. Bilinçli ve duyarlı bir toplumda vicdana ihtiyaç olmaz. Kendi kişilik haklarımızı koruyarak ve herkesin bizim kadar eşit ve özgür yaşamı hak ettiği gerçeğiyle yüzleşerek başlayabiliriz işe. Unutmayalım ki vicdan morfindir ve etkisi geçtiğinde yara yeniden sızlar. Yarayı iyileştirmenin tek yolu onunla mücadele etmek ve sonuna kadar direnmektir. Haydi deneyelim. Ne dersiniz? Sevgili Arkadaş Zekai'nin güzelim dizeleriyle bitireyim o zaman:

“Ah herkes susuyor.

Kimse bilmiyor içimin yangınını.

Ah herkes mi susuyor?

Kalbini kalbine bağladığım dostum

Ah herkes mi susuyor?”

Not: Bu yazıyı sizin şablonlarınıza uymadığı için vicdanınıza sığdıramadığınız tüm ötekilere ithaf ediyorum.

USLU BİR ÇOCUK OLSANIZ DA ŞİRİNLERİ GÖREMEYEBİLİRSİNİZ

Mihri İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Sayı:67, Eylül 2019

Dergimizin bir önceki sayısında yer alan “İbneler ve Körler” başlıklı yazısında Meral Sözen, toplumun engelliliği de eşcinselliği de kibar yolla ifade etme gereği duyması üzerinden engellilerin ve LGBTİ’lerin deneyimleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları sorgulamıştı. Ben de gerek bir kör olarak, gerek bir trans erkek olarak karşılaştığım tutumları düşününce fark ettim ki, bu iki kimliğe yönelik önyargılar farklı olsa da temeldeki düşünce kalıpları çok benziyor.

Mesela insanlar, kendileri de bir sebepten ötekileştirilmiş olsalar bile, diğer ötekilere yönelik önyargıları, ayrımcılıkları, hak ihlallerini değerlendirirken şu varsayımdan yola çıkıyorlar: Makul bir öteki olursanız eşit yurttaşlığa hak kazanırsınız. Yani ötekiler toplumun bilinçsizliğine anlayışla yaklaşırsa, toplumsal hassasiyetleri gözetse, onlarla uzlaşma yolunda samimi adımlar atsa toplum da onların aslında ne kadar da “içlerinden biri” olduğunu görecektir, ötekilere yönelik önyargılarının yanlışlığını fark edecek, onları dışlamayacak ve Mevlevi bir kardeşlik içinde yaşayacaklar.

Bu bakış açısına göre engelliler yardıma ihtiyaçları olmadığını sakın bir üslupla dile getirirse kimse onların kolundan tutup çekiştirmez, eşcinseller ulu orta öpüşmeler ahlaksız damgası yemezler, trans kadınlar fuhuş yapmayı seçmese kolayca başka bir iş bulabilirler, kadınlar mini etek giymeseler tacize uğramazlar, ateistler ramazanda içki içmeseler yaşam tarzları yüzünden kınanmazlar.

Pembe gözlüklerinizin camını kırmak, masalsi ütopyanızı başınıza yıkmak istemem ama o işler öyle olmuyor be canlarım... Uslu bir çocuk olsanız da şirinleri göremeyebiliyorsunuz bazen, hatta şirinler sizi olduğunuz gibi görmüyor çoğu zaman.

Geçenlerde ÖSYM'nin düzenlediği Yabancı Dil Sınavı'na girdim. Dış görünüşüme göre erkek, kimlikteki cinsiyetime göre kadın olduğum için sınav tutanağıma “kimliği şüpheli” ibaresi eklendi. Sınav bitiminde kimliğimi doğrulamak için benden çeşitli evraklara T.C. kimlik numaramı, adımları, babamın adını, doğum tarihim ve bu şekilde kimlik doğrulamayı kabul ettiğimi yazıp imzalamamı istediler, ancak

görme engelli olduğum için imzamı almak yerine parmak bastırdılar. Daha sonra aynı şeyleri sözlü beyan ettirip video kaydına aldılar ve birkaç fotoğrafımı çektiler.

Hâlbuki ben oradaki görevlilere görme engellilerin mürekkep yazı yazamayacağını, hatta birçoğu Braille alfabetiyle okuma-yazma öğrendiği için kalemle yazmayı hiç bilmeyebileceğini gayet engelime barışık ve kompleksiz bir üslupla açıklamıştım, neden işe yaramadı? Kaldı ki benim gibi sabıka kaydı tertemiz, türlü sapkınlıkların döndüğü onur yürüyüşlerine katılmamış, hayatını fuhuş yaparak değil çeviri yaparak kazanan kendi halinde bir vatandaş nasıl olurdu da sırf trans olduğu için evrakta sahtecilik yapmış bir dolandırıcı muamelesi görebilirdi?

Bu insanların anlamadığı bir şey var: Bu tür mağduriyetler, davranışlarımız sonucu çarptırıldığımız cezalar değil, kimliklerimizden ötürü uğradığımız ayrımcılıklar. Anlattığım olayda mesele benim çizdiğim profil değil. Sorun bir kurumun transseksüellerle dolandırıcıları aynı kefeye koymayacak düzenlemeler yapmaması, görme engellilerin kimliklerini doğrulayabilmesi için erişilebilir yöntemler belirlememesi. Yoksa AÖF mezunu seks işçisi bir trans kadın da, Boğaziçi mezunu mühendis bir trans erkek de aynı muameleyi görüyor, değişen hiçbir şey yok.

Aynı şekilde bir görme engelli, başkalarına hesap ödetmeyi adet edinmiş olmasa bile biri onun hesabını çaktırmadan ödeyebilir; başkalarına bağımlı bir yaşam sürmüyor olsa bile havaalanında bir görevliye zimmetlenebilir.

Yaşadığım son olayda iyice anladım ki “x ama aslında çok y” olmanız size eşit, erişilebilir, engelsiz bir dünyanın kapılarını açmıyor. Toplumun beklentilerine uymanız farklılığınızı görünmez kılmıyor. Tam da bu yüzden göze çarpmak gerekiyor belki, belki de bir şeylerin değişmesi için Ali Rıza Bey’in tadı biraz kaçmak zorunda.

Yazımı Barbaros Şansal’ın Soramazsın videosundaki şu sözlerle bitiriyorum, videonun tamamını aşağıdaki linkten izleyebilirsiniz:

“Kamburlarınızı zımparalamaya çalışmayın, çünkü onlar zımparalanarak küçülmüyorlar, matlaşıyorlar. Hepimizin engeli dediği şeyler aslında bizim özelliklerimiz. Onları lütfen cilalayın, silaha çevirin çünkü devenin kamburu olmazsa çölü geçemiyor.”

<https://youtu.be/e2UveupTJ4> bir şekilde filtreye takılıyorsunuz.

3 B'NİN 4'ÜNCÜSÜ BİSİKLET

Habil Bozkurt

bozkurthabil@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Geçen gün bizim mahallenin parkındaki spor bisikletinde biraz antrenman yaptım. Çünkü bugünlerde Eş Pedal Derneği'nin tertip ettiği tandem bisiklet sürüşlerine katılıyorum. Fakat ne yazık ki bu sürüşlerde benden beklenen performansı gösteremiyorum. Hatta performans göstermek şöyle dursun zaman zaman bana pilotluk eden arkadaşşa adeta kendimi taşıttığım oluyor. Aslında bunda şaşılacak bir şey yok. Zira ben 25 yaşında gerçek manada bisiklet sürmeye başlayan birisiyim. Onu da ancak 3 sefer sürebildim. İşte o sürüşlerde sürüş performansımı arttırabilmek için parklardaki spor bisikletlerinden faydalanıyorum. Henüz gerçek bisiklet süremiyorum malum. O spor bisikletlerinde yaptığım antrenmanlar sırasında zihnimde boş durmayıp beni zamanda bir yolculuğa çıkarıyor. Kendimi daha 3 yaşındayken 1997 senesinde kanserden vefat eden amcamın kuzenlerime aldığı çocuk bisikletini sürerken buluyorum. Zihnim o çocuk bisikletinden inmediğim, onunla bağlarda, bahçelerde fink attığım, vefat eden amcamın oğullarıyla basket oynadığım, hatta ağaçlara tırmandığım ilk çocukluk günlerimi arşivden çıkarıp gözümün önüne getiriyor. Tüm bu aktivitelerin ben okula başlayana kadar devam ettiğini, okula başladıktan sonra hepsinin bıçak gibi kesildiğini hatırlıyorum neden sonra. Bu aktivitelerin arasında da en çok bisiklet sürmeyi özlüyorum. Zihnim bunlarla meşgulken ayaklarım parktaki spor bisikletinin üzerinde pedal çevirmeye devam ediyor. Düşüncelerim bu sefer beni hürriyetimi kazanabilmek için başta kendim olmak üzere neredeyse çevremdeki herkesle mücadele ettiğim senelere götürüyor. O günlerin heyecanı içinde aklıma kendime bir bisiklet alıp bisiklet sürmeyi öğrenme fikri geliyor. Bu fikir aklıma gelir gelmez kendime bir bisiklet alabilmek için harçlıklarımı biriktirmeye başlıyorum. Hatta harçlıklarımı biriktire bilmem için boğazımdan kesmem gerektiği günler oluyor. Nihayet sene sonunda bisiklet almak için lazım gelen parayı tedarik edip sınıftan bir arkadaşşa bir bisiklet aldırıyorum. Gel gelelim okulda tek başıma dışarıya çıkmama izin vermeyen hocalar o bisikleti almama da izin vermiyorlar. Uzun mücadeleler neticesinde bisikleti köye götürmeyi başarıyorum. Ancak bırakın bisiklet sürmeyi öğrenmeyi, bisikleti kaldırmayı bile beceremiyorum. İşte tam o sırada televizyonda körlerin bisiklet sporu

yaptıklarından bahseden bir programa rast geliyorum. Ben bisikleti yerinden dahi oynatamazken birilerinin bisiklet sürmeyi başardığını öğrenmek beni hem sevindiriyor; hem meraklandırıyor. Hemen o sırada engelli sporunun içinde aktif olarak yer alan bir arkadaşımı arayıp körlerin nasıl bisiklet sürdüklerini soruyorum. Arkadaşım bana bugünkü tandem bisiklet metodunu kısaca izah ediyor. Ve o anda kendime ne olursa olsun günün birinde diğerleri gibi bisiklet süreceğime söz veriyorum. Ankara'ya yerleşir yerleşmez orada bisiklet sürmenin imkânlarını araştırıyorum. Karşıma Eş Pedal Derneği çıkıyor. Derneğin Ankara temsilcisi Hüseyin Alkan'la yaptığım görüşmeler neticesinde derneğin 30 Eylül'de yapacağı sürüşe katılmam münasip görülüyor. Ne var ki sürüş zamanı geldiğinde bisiklet sürmenin öyle kolay bir şey olmadığı meydana çıkıyor. İki gün Böyle uzun süre kondisyon gerektiren sporlara alışkın olmayan bacaklarımın ağrısından duramıyorum. Hatta sürüş sırasında ufak çaplı bir kaza dahi yaşıyorum. Ondan sonra bir kere de Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali sırasında binme imkânı buldum tandem bisiklete. En son geçen hafta Eş Pedal Derneği'nin Eymir Gölü sürüşüne katıldım. Bu seferde bindiğim bisikletin tekerleği patladı. Benim bisiklete binme maceram o kadar da iç açıcı değil anlayacağınız. Ama bisiklete binmekten vazgeçmeyi düşünmüyorum. Çünkü çocukluğumda bisiklete binen, ağaçlara tırmanan beni zamanla oturduğu evden başka bir yeri bilmeyen birisi yapan zihniyete baş kaldırmanın en güzel yolunun bisiklete binmek, denize gitmek, uzun yolculuklara çıkmak, kısacası inadına yaşamak olduğuna inanıyorum. Ve biliyorum ki “Şimdi bana kaybolan yıllarımı verseler.” diye ağlamanın bana hiçbir faydası yok.

SAKATLIKTAN DAHA FAZLASI

Beyza Ünal

beyzaunal7@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Neredeyse son dakika yazmaya başladığım bir yazı... Burak yaşıyor muyum diye kontrol etme ihtiyacı bile hissetti ve konuştuğumuzda ne yazacağıma dair hiçbir fikrim yoktu. Sakatlığa dair anlatmak istediğim her şeyi anlatmış gibi hissediyordum; Bağımsız Yaşam'dan, kişisel asistanlıktan, kendi kendine yetebilme mitinden, cinsellikten, sağlamlıktan, sağlamlılığın içselleştirilmesinden bahsedip tekrara düşmek istemiyordum.

Sakatlık konulu bir dergi olmamıza rağmen, canım başka şeyler hakkında yazmak istiyordu. Mesela gündeme bomba gibi iki tane rap şarkısı düşmüştü; kadın cinayetlerinden, hayvan haklarından, adaletten, ifade özgürlüğünden, eğitimden bahsediyordu. Bu şarkılar hakkında söyleyecek çok sözüm vardı ve sadece "engelli haklarına değinilmemesi" ve engelli haklarının anaakımlaştırılmaması konusunda konuşmak istemiyordum. Okullar açılmıştı ve çok güzel uygulamalar yapan öğretmenler vardı ama engelli çocukların eğitime erişimde karşılaştığı ayrımcılıktan bahsetmek istemiyordum. Engelli kadınlara yönelik muhteşem bir liderlik eğitimi için Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştim ama Eugene, Oregon'un erişilebilirliğini ya da kendimi ne tür erişilebilir etkinliklerin içinde bulduğumu anlatmak istemiyordum – tabii aşırı özlememenin de bir yolunu bulabilirsem buna gelecek aylarda mutlaka değineceğim.

Her neyse, birden fark ettim ki, bazen insanlarla sakatlık dışında bir şey konuşmuyorum. Bu, çok yakınımda olan kişilerle olan bir durum değil tabii ki – ama bana sakatlığım ile ilgili yorum yaparken rahat hissedecek ve benim sakatlık konusunda konuşmaktan çekinmeyeceğimi bilecek kadar yakın olan ama aslında beni çok da tanımayan kişilerin en çok tercih ettiği konu başlıkları erişilebilirlik, toplumsal önyargılar ve duyarsızlıklar... Bunlarla ilgili bir anahtar kelime duyduğumda ben zaten saatlerce konuşabilirim – ama bu benim her an engelli otoparkına park eden sağlam bedenli insanların ne büyük ayıp yaptığından bahsetmek istediğimi göstermiyor. Bir taraftan tüm bu konuşmaların, örneğin meselenin ayıp olmasıyla değil, hak ihlali olmasıyla ilgili olduğu konusunu gündeme getirmek için önemli fırsatlar olduğunu düşünüyorum. Bir

tarafından da sakatlığın sadece sakat kişilerle konuşarak öğrenilecek bir mesele olmadığını da... Bir tık uzağınızda, tüm ihtişamıyla onlarca senedir gelişmekte olan bir sakatlık çalışmaları literatürü duruyor. Yalnız böyle dedim diye sakatlık deneyiminden bahsetmenin öncelikli olarak sakat kişilerin hakkı olduğu düşüncesinden vazgeçtiğim sanılmasın. Tabii ki, “Engellilik ve Cinsellik” başlıklı bir panel yaptığınızda hem sakat bir kadın olarak hem de bu alanda çalışan biri olarak konuşmacı olarak davet edilmeyi beklerim. Benim yerime sakat olmayan birinin çıkıp bir de meselenin toplumsal olan kısımlarına hiç değinmemesi beni gerçekten kızdırır. Ancak, bazı insanlarla iletişimimin çoğunlukla sakatlık üzerinden olması beni biraz düşünmeye itti.

Görünür bir sakatlığa sahibim, tekerlekli sandalye kullanıyorum. Aktivistim, hak savunuculuğu yapıyorum, sakatlık hakkında konuşmaya, düşünmeye, okumaya, yazmaya değer veriyorum. İnsanlar en çok bu yönümü görüyorlar. Bu da başka yönlerimin geri planda kalmasına neden olabiliyor. Bunun da bir çeşit nesneleştirme olduğuna inanıyorum aslında – çünkü sakat kişilerin yalnızca tek boyutta ele alındığını gösteriyor. Bu tek boyuttaki değerlendirmenin içeriği illa olumsuz da değil belki ama sakatlığımın saç rengim kadar doğal olmasını istiyorum. Herhangi bir özelliğimin, mesela en yakın arkadaşım ile ilişkimin, derslerimde başarılı olmamın ya da kitap okumayı sevmemin, sakatlıkla nasıl ilişkili olduğu düşünülmesin istiyorum. Hatta bazen kendimi sakatlığım olmasaydı ya da sakatlık norm dışı bir durum olarak görülmeseydi, insanların aklına hangi özelliğimle gelirdim diye merak ederken buluyorum.

Özetle, bir sakat kimliği gelişiminden söz ediyorsak; bu kimliğin tek kimliğimiz olmadığını da hem kendimizin hem başkalarının hatırlaması gerekiyor. Ben aynı zamanda gencim, kadını, klinik psikoloğum, uzayla ilgileniyorum, dünyayı gezmek istiyorum, tatlıyı tuzluya tercih ediyorum, her gün mutlaka kitap okuyorum, bazen çabuk sinirleniyorum, sonra pişman oluyorum. Bunları, yani bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmadan, tüm sakatların sakatlıklarından başka bir yönünün olmadığını, sakatlığa dair benzer hislere sahip olduklarını ve hepsinin toplumdaki isteklerinin, ihtiyaçlarının aynı olduğunu düşünmek, sonrasındaki ayrımcılıkların temelini oluşturuyor zaten. Buradan yola çıkan bir kişi tüm sakatların tedavi olmak istemesi gerektiğini de savunuyor mesela... Evet, son dönemde bir de böyle bir tartışmanın içinde bulduk kendimizi Meral’le. Önümüzdeki sayılarda bu konuya da değiniriz olmazsa. Bizde konu bitmez nasıl olsa...

KÖRLÜĞE, AŞKA VE GÜZELLİĞE!

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı: 67, Eylül 2019

Adam, evden çıkmadan önce son hazırlıklarını yaptı. Telefonunda birkaç konumu işaretledi, şarjını kontrol etti. Kapıdan çıkarken trafik durumuna baktı, neredeyse geç kalacaktı. Asansör yine mi bozuktu? Beyaz bastonunu açıp merdivenlerden hızlı hızlı indi. Sokağın köşesindeki kahveciye uğramadan gitmek istemiyordu. Dükkâna girdi, sevgilisinin çok sevdiği minik çikolatalardan alıp montunun cebine koydu. Onun böyle küçük şeylerden duyduğu sevincin coşkusu, adama da tarifsiz bir mutluluk veriyordu.

Kadın neşeli bir telaşla evin içinde dolanıyor, sık sık saati kontrol ediyordu. Yüzüne sürdüğü kremin fazlasını ellerine dağıtarak nemlendiricinin güzel kokusunu derin derin içine çekti. Sevgilisi yanağına dokunduğunda, yüzündeki sivilceyi fondötenle kapatmış olması hiçbir şey ifade etmezdi. Yine aynı şekilde saçlarının dümdüz durması için kullanacağı sprey veya jöle de saçlarını kaskatı yapacak ve bu sert saçlarla güzel olmak yerine çirkinleşmiş olacaktı. Saçları kış rüzgârında sağa sola uçuşup karışacaksa da sadece tarayıp öylece serbest bırakmayı tercih etti. Evden çıkarken, belki biraz fazlaca, parfüm sıktı. Sevgilisiyle buluşurken en azından birkaç metreden onun kokusunu alıp geldiğini fark etmesini istiyordu.

Adam tam saatinde vapur iskelesine ulaştı. Her zaman buluştukları ve sürekli ses çıkaran AKBİL dolum makinesinin önüne geldiğinde onu orada bulacağından neredeyse emindi. Kadın buluşmalara beş on dakika erken gelip beklerken bir sigara içmekten ayrıca bir haz alıyordu. Adam sigara dumanıyla karışan o parfüm kokusuna doğru sonsuz bir çekim hissederek ilerledi. Kadın; yanına gelen adamın sesinden kendi adını duyduğunda, sanki yüzyıldır görüşmüyorlarmış gibi, adama sıkı sıkı sarıldı. Kendini adamın kollarında güvende hissediyordu. Adam, başını göğsüne yaslayan kadının saçlarını okşadıktan sonra cebindeki çikolataları çıkarıp küçük bir çocuğa uzatır gibi verdi kadına.

Kadın adamın yanağına bir öpücük kondurduktan sonra gülümseyerek çikolata paketini açarken adam da cep telefonundaki uygulamadan bir taksi çağırdı; kadının elinden tutup araçların geçtiği yol kenarına ilerlerken, "Seni çok güzel bir yere

götüreceğim bugün." dedi. Kadının ısrarlı sorularına, "Sürpriz" demekle yetindi. Taksiye bindiklerinde şoförün sorduğu, "Nereye gidiyoruz abi?" sorusuna, "Ben konumu uygulamada işaretledim, oradan bakın, kız arkadaşşıma sürpriz yapacağım, söylemezseniz sevinirim" diye cevap verdi. Kadının merakı yol boyunca devam etti. Bir ara adamın kulağındaki kulaklığı alıp telefonda işaretli konuma bakmak için hamle yaptıysa da adam son anda kulaklığı kadının elinden kurtarmayı başardı.

Kadın, tüm yolu tahminlerde bulunup bir ipucu aramakla geçirdi. Nihayet şoför, "Konum burası abi" dedi. Adam telefonundaki navigasyon uygulamasından nerede olduklarını kontrol edip "Bizi bu yolun sonunda bırakın." deyince şoför, "Yalnız, siz nereye gideceksiniz? Araç da girmiyor buradan sonra. " diye sorgulamaya başladı. Adam şoföre nereye gittiklerini bildiğini ve ödemeyi online olarak kredi kartıyla yaptığını söyleyip teşekkür etti.

İndiklerinde, adam cep telefonundan gidecekleri yeri saat yönleriyle tarif eden navigasyon uygulamasını açtı. Bastonuyla yerdeki bir hattı takip ederken, kadın da bir yandan sürprizi merak ediyor bir yandan da kenarlarından çimler taşan taşlı yolda sevgilisinin elinden sıkıca tutarak dikkatli bir şekilde yürümeye çalışıyordu.

Çok geçmeden civardaki dükkânların birinden şöyle bir sesleniş duydular: "Düz gidin! Düz gidin!" Düz gitmiyorlar mıydı acaba? Duraksadılar. Bunun üzerine yine aynı ses, "Nereye gideceksiniz?" diye sordu. Seslenen kişinin aslında ortada bir şey yokken işlerine karışıp onları gereksiz yere durdurduğunu anlayınca cevap vermeden yürümeye devam ettiler.

Beş dakika kadar yürüdükten sonra adam navigasyondan kulağına gelen bilgiye göre, "Buradan bir yerden sola döneceğiz" deyince yolun soluna doğru yöneldiler. Adam sola dönecekleri köşeyi tespit etmek amacıyla bastonuyla duvar kenarını takip ederken bu defa başka birisi yanlarına kadar gelip, doğrudan, "Nereye gideceksiniz?" diye sordu.

Adam alaycı gülümsemesine engel olamayarak artık söylemekten sıkıldığı cevapları gelen kişiye peş peşe sıraladı, "Nereye gittiğimizi biliyoruz, yardım istemiyoruz, teşekkür ederiz." Karşılarındaki kişi kısa süreli bir şok yaşadıktan sonra, "Peki" diyerek uzaklaştı. Daha doğrusu uzaklaşır gibi yaptı. Ne de olsa görmeyen birini öyle gözlerini dikip izlemekte bir sorun yoktu.

Bu sırada adam kadına dönerek gülümsedi ve "Ah şu insanların yardım etme takıntıları" dedi. Kadın da adama aynı gülümsemeyle, "Ah şu insanların

beceriksizlikleri" derken kadının yanağında beliren büyüleyici gamze izleyen kişinin dikkatini çekti. Bu gamze kadının yüzüne o kadar etkileyici bir hava katıyordu ki, "Ne talihsiz adam" dedi kendi kendine, "Sevgilisinin yüz hatlarını göremiyor." O anda izlendiğinin farkında olmayan adam sevgilisinin hayranlık uyandırıcı gamzesine bir öpücük kondurdu, ardından aşkla bakan gözlerini öptü, şefkatli bir sesle sordu, "Yoruldu mu?"

İzleyen kişi; bu sefer adamın dünyanın en şanslı insanı olduğunu düşündü, hayatında kendisine bu kadar güvenle bakan, sevgisini böylesine koşulsuzca bir hayranlıkla gösteren bir kadın olmuş muydu? Bundan sonra olacak mıydı? Kadının yüzündeki memnuniyet ifadesini ve adamın ulaştığı doyumunu düşünürken, adamlar kadın köşeden dönüp gözden kaybolmuştu bile.

"İşte geldik." dedi adam, bastonun çıkardığı sestten demir kapıya geldiklerini anlayınca. Ağır kapıyı ittirerek içeri adım attıklarında nemli bir hava çarptı yüzlerine. Hemen sonra, "Şurada merdivenler var" diyen görevlinin sesi önlerinden yürüyerek yol gösterdi onlara. Görevlinin peşi sıra hayli uzun bir merdivenden aşağı indiklerinde, "Mahzen gibi" dedi kadın gülerken. Adam da güldü, "Mahzen zaten" derken.

Yardımcı olan kişiye, "Bundan sonrasını biz buluruz." dedi adam. Görevli uzaklaşırken kadın sevgilisinin elini biraz daha sıkarak, "Nereye gidiyoruz?" diye sabırsızca sordu. Adam başını hafifçe yukarı doğru kaldırıp derin bir nefesle havayı içine çektikten sonra, alaycı sesine yapay bir gizem katarak, "Kokuların bizi götürdüğü yere" dedi.

Buharla karışık karanfil kokusunu aldılar önce, sonra giderek artan tarçının ve zencefilin kokusunu...

Nihayet; duvar kenarlarından mistik kokularıyla sıcak şarap buharlarının yükseldiği, ortası geniş, büyük bir salona çıktılar. Salonun dört ayrı köşesine yerleşmiş müzisyenlerin enstrümanlarından yayılan harmonik seslerden başları dönerek, görevlinin kendileri için ayırdığı masaya yerleştiler.

Kısa bir sessizliğin ardından kadın, "Ben de seni bir yere götüreceğim." dedi. Adam, "Nereye?" diye sorduğunda, o eşsiz gülüşüne eşlik eden fısıltılı bir sesle, "Söyleyemem." dedi; "Sürpriz." Adam tek eliyle kadının yanağına dokundu ve hayranlık dolu bir sesle, "Çok güzelsin." dedi.

Birinci kadehi sağlığa içtiler. İkinci kadehi aşka. Üçüncü ve sonrakileri ise bilinmeyen diyarlara...

